

вання. Крім того, необхідний ґрунтовний аналіз домінуючих факторів, які впливають на венчурний бізнес для ширшого задіявання його у інноваційний процес.

1. Stevens W. *European Venture Capital Markets: Trends and Prospects, OECD report, 1997.* – р. 22–39. 2. Каржасув А.Т., Фоломьєв А.Н. *Национальная система венчурного инвестирования.* – М.: Экономика, 2005. 3. www.pwcglobal.com – сайт Интернет Price Waterhouse-Coopers. 4. Концепція формування і розвитку ОАО “Технопарк — Зеленоград” // www.tech-park.ru/intro.htm. 5. Лобойко С.В. *Позитивний досвід венчурного інвестування в український експортний ІТ-сектор* // *Наука та інновації.* – 2006. – № 1. – С. 97–104.

УДК [330.341.1:336.221.264]622

О.О. Лапко, С.Б. Педько

ДП“Науканафтогаз”, НАК “Нафтогаз України”, м. Київ

РЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ

© Лапко О.О., Педько С.Б., 2007

Проаналізовано систему рентного оподаткування нафтогазовидобувних підприємств та запропоновано основні напрями побудови системи рентних відносин, які б забезпечували стабільні надходження до державного бюджету і водночас зберігали умови та стимули для продовження розроблення та експлуатації усіх без винятку нафтогазових родовищ України.

The system of rent taxation of oil-and-gas extraction enterprises is analyzed and basic directions of rent attitudes system construction, which would provide stable receipts in the state budget and meantime would save terms and stimulus for further development and operation of all oil-and-gas deposits of Ukraine, are offered.

Постановка проблеми

Система оподаткування підприємств нафтогазовидобувної галузі, що сформувалася в Україні, не є ефективною і потребує радикальної перебудови насамперед у сфері рентних відносин. Внаслідок державного регулювання цін та значного податкового навантаження нафтогазовидобувний комплекс України сьогодні у важкому фінансовому стані, зазнає постійного дефіциту коштів для забезпечення модернізації технологічних процесів і забезпечення на цих засадах приросту обсягів видобутку нафти та газу. Зважаючи на те, що податкові надходження від підприємств нафтогазової галузі на 22–25 % формують державний бюджет України, забезпечення стабільного функціонування підприємств галузі має визначальне значення для стабільного розвитку економіки держави, а відповідно й фінансового забезпечення переходу до інноваційної моделі розвитку, проголошеного урядом. Це потребує зваженого підходу щодо оподаткування підприємств галузі, і зокрема – рентними платежами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Чинна система рентних платежів у сфері видобування вуглеводнів не враховує особливостей нафтогазовидобувної галузі України, яка характеризується різноманітністю гірничо-геологічних умов розробки нафтових і газових родовищ, з яких близько 70 % перебувають у важких гірничо-геологічних умовах та має низький дебіт вуглеводнів. Експлуатація більшості свердловин на таких родовищах нерентабельна, водночас виробничі процеси потребують значних капіталовкладень для підтримки пластового тиску, реалізації високовартісних заходів з інтенсифікації видобутку та підтримки свердловин у належному стані. В цих умовах підприємства, фонд свердловин яких значною мірою належить до виснажених та важковидобувних родовищ, сьогодні на грані виживання, працюючи без прибутків. Єдиним джерелом їхньої підтримки та розвитку залишається пільгова система рентного оподаткування, яка до 2005 р. діяла в Україні, а на 2005–2006 р. була призупинена.

Економічне стимулювання інвестицій у важковидобувні запаси здійснювалось відповідно до Указу Президента України “Про заходи щодо залучення інвестицій для до розробки нафтових родовищ із важковидобувними та виснаженими запасами”, який втратив чинність у 2005 р. Окрім того, певні економічні важелі для розроблення таких родовищ були передбачені Законом України “Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат”, дію якого було призупинено Законом України “Про державний бюджет України” на 2005 та 2006 р. відповідно.

Постановка цілей

Метою статті є аналіз системи рентного оподаткування нафтогазовидобувних підприємств, її впливу на інноваційні процеси в економіці, а також внесення пропозицій щодо основних напрямів побудови системи рентних відносин в країні.

Виклад основного матеріалу

Чинна сьогодні система рентних платежів спонукає до припинення експлуатації нерентабельних родовищ, оскільки у підприємств галузі відсутні будь-які стимули інвестувати у їхнє розроблення, що не узгоджується із прагненням держави забезпечити підвищення енергетичної незалежності та безпеки держави за рахунок збільшення обсягів видобування вуглеводнів в Україні.

Необхідно відмовитись від практики щорічного встановлення в Законах України про Державний бюджет України ставок рентної плати на видобуті вуглеводні в абсолютних показниках без їхнього економічного обґрунтування, оскільки це призводить до збиткової діяльності нафтогазовидобувних підприємств, не дає змоги забезпечити приріст запасів вуглеводнів та забезпечувати технічне переоснащення галузі.

Необхідно враховувати, що природний газ власного видобування в повному обсязі спрямовується на потреби населення за регульованими державою цінами. Ціни встановлені на такому рівні, що при сплаті ренти за чинними ставками видобування природного газу в Україні перетворюється на збиткове.

Є очевидним, що ставки рентних платежів не можуть бути однаковими для всіх родовищ і не враховувати фактичний рівень цін на вуглеводні. Вони повинні забезпечувати зацікавленість видобувних організацій в розробленні родовищ не тільки з сприятливими гірничо-геологічними умовами, але і з складними, та адекватно реагувати на зміни ринкових цін на вуглеводні.

Як показує світовий досвід, не існує будь-якої ідеальної або зразкової податкової моделі для мінерально-сировинного сектора, яка могла б бути застосовна у всіх країнах і у всіх умовах. Кожна країна розробляє власний податковий режим, з урахуванням своїх особливостей, потреб, розв'язуваних економічних і соціальних задач.

Для України одним із шляхів побудови системи рентних відносин, які б забезпечували стабільні надходження до державного бюджету і водночас зберігали умови та стимули для продовження розроблення та експлуатації усіх без винятку нафтогазових родовищ, є встановлення економічно обґрунтованого розміру рентних платежів залежно від ціни реалізованої продукції та їхня диференціація залежно від різних гірничо-геологічних умов розроблення родовищ.

Основними принципами розрахунку рентних платежів мають бути:

- встановлення рентних платежів на видобуті, а не тільки на реалізовані вуглеводні;
- визначення ставок рентних платежів залежно від найхарактерніших показників видобування: гірничо-геологічних умов, зокрема глибини залягання і продуктивності родовища – середнього дебіту свердловин;
- залежність ставок рентних платежів від фактичного рівня цін на нафту і природний газ.

Всі ці принципи передбачені та закріплені в призупиненому Законі України “Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат”. Крім того, статтею 3 зазначеного закону передбачено, що суб’єкти господарювання, які здійснюють видобування вуглеводневої сировини, на підставі спеціальних дозволів (ліцензій) на право користування надрами, вносять до Державного бюджету України у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, такі платежі:

- рентну плату за природний газ, зокрема – нафтовий (попутний) газ, у розмірі 30,6 грн. за 1.000 куб.м. видобутого природного газу (зокрема за базові і понадбазові обсяги, видобуті з родовищ із важковидобувними і виснаженими запасами, крім обсягів природного газу, зокрема й нафтового (попутного) газу, видобутих з покладів, що повністю залягають на глибині понад 5.000 м.);
- рентну плату за нафту (зокрема за базові і понадбазові обсяги, видобуті з родовищ із важковидобувними і виснаженими запасами) у розмірі 876,17 грн. за одну тонну нафти, видобутої з покладів, більша частина яких залягає на глибині до 4.000 м;
- рентну плату за газовий конденсат у розмірі 876,17 грн. за одну тонну газового конденсату, видобутого з покладів, що залягають на глибині до 5.000 м включно.

Незначно нижчими встановлено ставки рентних платежів для вуглеводневої сировини, що видобувається з глибин понад 4.000 м, з огляду на те, що основне видобування ведеться з глибин до 4.000 м

В ситуації, що склалася сьогодні, було б доцільно скасувати призупинення дії закону України “Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат”, тому що запроваджена в ньому система рентних платежів на основі диференційованого методу дасть змогу стабілізувати видобування вуглеводнів на старих, мало- та низькодебітних родовищах і родовищах із значною глибиною залягання. За умов, коли значна частина нафтових і газових родовищ в Західній Україні, на шельфі

Чорного моря належать до важковидобувних, призупинення закону “Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат” не сприяє реалізації ухвалення урядом Енергетичної стратегії України на період до 2030 року і призводить до значного зменшення видобутку вуглеводнів.

Крім того, цим самим законом звільнялися від оподаткування рентними платежами понад базові обсяги нафти, природного газу і газового конденсату, які видобуті з родовищ, затверджених Кабінетом Міністрів України як такі, що мають важковидобувні та виснажені запаси. Це стимулювало вітчизняні нафтогазові підприємства збільшувати обсяги видобування вуглеводневих ресурсів, нарощуючи понадбазові обсяги видобутку, а відповідно й економити кошти держбюджету, які витрачаються на імпорт нафти і газу.

Висновки

Особливої актуальності вирішення проблеми збільшення обсягів видобутку вуглеводневих ресурсів за рахунок виснажених і низькодебітних запасів набуває сьогодні, коли ціни на імпортовані енергоносії значно зросли, а коштів на фінансування геолого-розвідувальних робіт, спрямованих на забезпечення додаткового приросту запасів вуглеводнів, у підприємств галузі не вистачає. Отже, чи не єдиною можливістю збільшення обсягів нафтогазовилучення стає створення пільгових умов оподаткування підприємств, які працюють у цій надзвичайно важливій для економіки України галузі.

Перспективи подальших досліджень

Заходи з вдосконалення рентної політики в Україні сприятимуть не лише підвищенню енергетичної незалежності держави, але й забезпеченню її економічної безпеки. Разом з тим, зекономлені на імпорті вуглеводнів кошти можуть бути спрямовані на інноваційний розвиток економіки держави, а саме – економічне стимулювання інноваційних підприємств, що представляють наукомісткі високотехнологічні галузі, забезпечуючи тим самим позитивні структурні зрушення в економіці на користь високих технологічних укладів.

1. Данилишин Б.М., Міщенко В.С. Рентна політика в Україні. – Київ, 2004- С. 22.
2. Кваснюк Б.Є. Рента і рентні відносини в Україні // Економічна теорія . – 2004. – №1. – С. 9–23.
3. Волкова Н.Д., Лихтерман С.С., Певзнер М.Е., Щукин В.К. Платежи горных предприятий за пользование природными ресурсами”. – М.: изд-во МГУ, 2002 – С. 34.

УДК 330.341.1

С.М. Лисенко

Донецький національний технічний університет,
Красноармійський індустріальний інститут

ПІДПРИЄМНИЦТВО У ДЗЕРКАЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

© Лисенко С.М., 2007

Розглянуто сутність і зміст категорії "підприємництво", виконано порівняльний аналіз поглядів на підприємницьку функцію представниками різних напрямків в економічній теорії, охарактеризовано інноваційну функцію як основну складову підприємництва, висвітлено підходи сучасних економістів до впливу ситуації ризику і невизначеності на підприємницький процес, визначено межі застосування неокласичної методології до дослідження проблем підприємництва.

In this article the essence and the content of the category “entrepreneurship” were examined, the comparative analysis of representatives’ of different economics schools views on the entrepreneurial function was carried out, the entrepreneurship innovation function was characterized, the modern economists’ approaches to the influence of the risk and uncertainty situation on the entrepreneurial process were illustrated, the application of the neoclassic methodology to the research of entrepreneurship problems was determined.

Постановка проблеми

Нещодавно світовою спільнотою Україну визнано країною з ринковою економікою. Це є важливим кроком на шляху нашої держави до універсальних цінностей вільного розвитку людського потенціалу. Разом із тим, на цьому шляху нас чекають перепони економічного, психологіч-